

ชุมชนย่านเมืองเก่าสงขลาในยุคโลกาภิวัตน์ Songkhla Old Town Community in Globalization

ชญานี ชัตติยะมาน* นรินทร์ทิพย์ เสนอรุย** สารภี กาญจนารโจนพันธ์***
สุปรีชา ชำนาญพุฒิพร****

Chayanee Khattiyamarn* Narinthip Senrui** Sarapee kanchanarotphan***
Supreecha Chamnanphuttiphon****

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช
Mahamakut Buddhist University Srithammasokkarat Campus

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาชุมชนย่านเมืองเก่าสงขลาในยุคโลกาภิวัตน์ พบว่า ชุมชนย่านเมืองเก่ามีประวัติความเป็นมายาวนานกว่า 200 ปี มีอาคารเก่าแก่หลากหลายรูปแบบของสถาปัตยกรรมเรียงรายสองข้างถนนนครนอก ถนนนครใน และถนนนางงาม ถนนนครนอกซึ่งอยู่ติดกับฝั่งทะเลสาบ มีท่าเทียบเรือที่สำคัญในการขนส่งสินค้า มีโรงสีข้าวขนาดใหญ่ เรียกว่า “หับ โห่ หิ้น” คนสงขลาเรียกว่า “โรงสีแดง” ส่วนถนนนางงาม เดิมชื่อ “ถนนเก้าห้อง” เพราะมีบ้านเรือนเพียงเก้าห้องเท่านั้น ถนนสายนี้เปรียบเสมือนหัวใจของย่านเมืองเก่าสงขลา ในอดีตเมืองเก่าสงขลามีการค้าขายกับชาวจีน ย่านนี้จึงเป็นศูนย์กลางของเศรษฐกิจที่รุ่งเรือง เพราะสะดวกในการขนส่งสินค้าทางทะเล แต่เมื่อมีการพัฒนาการขนส่งจากทางน้ำเป็นทางบก พร้อมกับการพัฒนาเมืองหาดใหญ่ให้เป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจของภาคใต้ ทำให้อาณาเขตชุมชนเมืองเก่าเริ่มซบเซา มีการอพยพย้ายถิ่นไปทำการค้าขายที่เมืองหาดใหญ่แทน อาคารบ้านเรือนถูกทิ้งจนกระทั่งปี 2552 กลุ่มคนที่มีจิตสำนึกรักท้องถิ่น ต้องการฟื้นฟูย่านเมืองเก่าให้กลับมารุ่งเรืองอีกครั้ง จึงได้พัฒนาและปรับเปลี่ยนชุมชนให้ก้าวทันยุคมากขึ้น ภายใต้ชื่อ “ภาคีคนรักเมืองสงขลา” ได้ร่วมกันขับเคลื่อน โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเก็บรวบรวมข้อมูล ประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ทั้งเฟซบุ๊กและไลน์ในการพัฒนาชุมชนในย่านเมืองเก่า จึงทำให้มีการเปลี่ยนแปลงไปในมิติของวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ การเมือง อย่างรวดเร็ว จนปัจจุบันชุมชนย่านเมืองเก่าสงขลาเป็นต้นแบบชุมชนแห่งการอนุรักษ์และเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญของภาคใต้

คำสำคัญ : ชุมชนย่านเมืองเก่าสงขลา, ยุคโลกาภิวัตน์

Abstract

The objective of this article is to study the Songkhla old town community during globalization. It was found that the old town community has a history dating back more than 200 years. There are various ancient architectural buildings lining both sides of Nakorn Nok Road, Nakorn Nai Road, and Nang Ngam Road. On Nakorn Nok Road, which is located by the side of the lake, had significant port facilities for cargo transportation, and there was a large rice mill known as "Hub Ho Hin" which people call "Red Mill." For the Nang Ngam Road, it was originally known as 'Kao Hong Road' because in the old days,

there were only nine row houses along this road. This road is like the heart of the Songkhla old town community. In the past, there was trade with China, making this old town area an economic hub due to its convenient access to maritime transportation. However, as transportation shifted from water to land and with the development of Hat Yai as the economic center of the southern region, the old town community of Songkhla began to decline. People gradually migrated to conduct trade in Hat Yai, leaving the old houses and buildings abandoned and undeveloped until the year 2552 (2009 CE). A group of individuals who had a strong sense of local identity and wanted to revitalize the old town decided to bring it back to life. They developed and transformed the community to keep up with the modern era under the name "People Who Love Songkhla." They collectively used modern technology to gather and communicate information about community activities through online social media platforms such as Facebook and Line. This development of the old town community in Songkhla has led to rapid changes in culture, society, economics, and politics, making it an important cultural tourism destination in the southern region.

Keywords: Songkhla Old Town Community, Globalization

บทนำ

“เดินสองขาพาเดิน สองตามองเพลินถ้ายังเดินไหว
หรือจะนั่งสามล้อ คนถีบเขารอพวงข้างพาไป
ถนนยังชื่อนางงาม ยิ่งแลย้งาม นครนอก คอนใน
ห้องแถวบ้านเก่าโบราณ อยู่กันมานาน ทั้งคนจีนแขกไทย
สงขลา สงขลา ลองมาสงขลาถิ่นใหม่”

เนื้อเพลงตอนหนึ่งของเพลง เสน่ห์สงขลา ที่ประพันธ์โดย คุณศุ บุญเลี้ยง ทำให้ผู้คนมีความสนใจและเดินทางไปชมย่านเมืองเก่าสงขลา ซึ่งมีประวัติความเป็นมายาวนานกว่า 200 ปี มีตึก อาคาร บ้านเรือนทั้งแบบไทย จีน และสถาปัตยกรรมสไตล์ชิโนโปรตุกีส ย่านเมืองเก่าแห่งนี้ มีถนนสำคัญ 3 สาย คือ ถนนนครนอก ถนนนครใน และถนนนางงาม ถนนนครนอกอยู่ติดกับฝั่งทะเลสาบ ในอดีตบริเวณนี้เป็นท่าเทียบเรือเพื่อการค้าขายและขนส่งสินค้า มีโรงสีข้าวขนาดใหญ่ ชื่อว่า หับ โห้ หิ้น ปัจจุบันชาวสงขลาเรียกกันว่าโรงสีแดง โรงสีข้าวแห่งนี้ตั้งอยู่บริเวณริมทะเลสาบสงขลา มีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกับพื้นที่เพาะปลูกข้าว แต่ได้เลิกกิจการไปนานมากแล้ว เพราะการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม สังคม และเทคโนโลยี ที่มีการพัฒนาและเจริญเติบโต อย่างรวดเร็ว สถานที่แห่งนี้จึงได้กลายมาเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับผู้คนที่มาเยี่ยมชมเมืองเก่าสงขลา ซึ่งจะทำให้ได้รู้ถึงประวัติ ความเป็นมา และวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในอดีตจนถึงปัจจุบัน ส่วนถนนนครใน เป็นถนนที่อยู่ระหว่างถนนนครนอกและถนนนางงาม ถนนนครนอกมีสถานที่สำคัญ คือ บ้านนครใน เป็นบ้านไม้จีนแบบโบราณ และตึกสีขาว ภายในจัดแสดงของเก่าเป็นพิพิธภัณฑ์แห่งการอนุรักษ์ เสริมสร้างคุณค่าให้กับย่านนี้ ส่วนถนนนางงาม เดิมชื่อ ถนนเก่าห้อง หรือเรียกว่าย่านเก่าห้อง ถนนสายนี้เกิดจากการตัดถนน เพื่อเป็นเส้นทางในการประกอบพิธีสมโภชเสาหลัก

เมือง ซึ่งมีสถานที่สำคัญ คือ ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสงขลา โดยศาลหลักเมืองดังกล่าว ได้รับพระราชทานไม้ชัยพฤกษ์ จากรัชกาลที่ 3 พระราชทานเป็นเสาไม้หลักเมือง เมื่อ พ.ศ. 2385 นอกจากนี้ยังมีศาลเจ้าพ่อกวนอู ซึ่งเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ คู่บ้าน คู่เมือง ของชาวสงขลาและเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยสายเชื้อจีนอีกด้วย (รังสี รัตนปราการ, จเร สุวรรณชาติ, สืบสกุล ศรีสุข, 2560 และ อริสา สายศรีโกศล, 2565)

ยุคนั้นเป็นยุคที่สงขลาได้รับอิทธิพลจากการค้าขายทางเรือของชาวจีน จึงทำให้สถาปัตยกรรมส่วนใหญ่ก่อสร้างอาคารในรูปแบบจีน ในสมัยเจ้าวิเชียรศรี พ.ศ. 2379 ความรุ่งเรืองจากการค้าขาย ส่งผลให้เมืองสงขลาบ่ออย่าง มีการก่อสร้างอาคารห้องแถว เพื่อการค้าขายเป็นจำนวนมาก มีโรงสีข้าว ศาลเจ้า โรงแรม โรงละคร สถานศึกษากระจายอยู่ทั่ว โดยรูปแบบทางสถาปัตยกรรมของอาคารมีความใกล้เคียงกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ จีน มาเลเซีย สิงคโปร์ ซึ่งสะท้อนเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของเมืองแบบจีนดั้งเดิม แบบจีนพาณิชย์ และแบบจีนตะวันตก ต่อมาเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจในเมืองสงขลาทำให้เกิดการย้ายถิ่น และเกิดความเสื่อมโทรมของย่านเมืองเก่าอย่างมาก กลุ่มคนรักเมืองสงขลาจึงรวมตัวกันขึ้นเพื่อฟื้นฟูย่านเมืองเก่า โดยร่วมมือกับภาครัฐ และเอกชน รวมทั้งสถาบันการศึกษา เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยมากขึ้น มาปรับและศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาของเมือง มีการขับเคลื่อนการทำงานกับระดับนานาชาติ ร่วมกับกลุ่มอนุรักษ์เมืองเก่าประเทศต่าง ๆ และใช้สื่อเทคโนโลยีในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ทางเว็บไซต์ และแอปพลิเคชันต่าง ๆ และมีเป้าหมาย ในการนำสงขลาเข้าสู่เมืองมรดกโลก จึงมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้นอย่างต่อเนื่อง (รังสี รัตนปราการ, จเร สุวรรณชาติ, สืบสกุล ศรีสุข, 2560)

ชุมชนย่านเมืองเก่าสงขลา

ประวัติชุมชนย่านเมืองเก่าสงขลา

ชุมชนย่านเมืองเก่าของจังหวัดสงขลา ตั้งอยู่ในบริเวณตำบลบ่อยาง จังหวัดสงขลา เป็นที่รู้จักกันในนาม “สงขลาบ่อยาง” ย่านเมืองเก่าอยู่บริเวณถนนนางงาม นครใน นครนอก และยะลา มีประวัติความเป็นมาและมีอายุยืนยาวกว่า 200 ปี โดยดูได้จากความเก่าแก่ของตึก อาคาร และบ้านเรือน ชื่อชุมชนย่านเมืองเก่า มาจากในพื้นที่เป็นที่ตั้งศูนย์กลางของสงขลาทำให้เรียกว่า "ตัวเมือง" ประกอบกับพื้นที่นี้มีการตั้งถิ่นฐานมาอย่างยาวนานและมีสถาปัตยกรรมเก่ามากมายเลยเรียกว่า "เมืองเก่า" ส่วนคำว่าสงขลามาจากการเรียกเพี้ยนเสียงของคำว่า "ชิงกอรา" และ "สิงขร" ที่ชาวต่างประเทศเรียก ซึ่งชาวไทยออกเสียงยากจึงเพี้ยนเป็น "สงขลา" เมื่อรวมคำกันจึงเรียกบริเวณนี้ว่า "เมืองเก่าสงขลา" พื้นที่ชุมชนย่านเมืองเก่าสงขลาเป็นเมืองที่มีสภาพทางภูมิศาสตร์อันโดดเด่นเนื่องจากมีทะเลขนานบเมืองถึง 2 ด้าน ประกอบด้วยทะเลสาบสงขลาทางทิศใต้ และทะเลอ่าวไทย ทางทิศตะวันออกของเมือง และเมื่อประกอบกับภาพเมืองที่มีแนวเขาล้อมรอบอยู่ทำให้เมืองสงขลา มีลักษณะทางกายภาพที่โดดเด่นกว่าเมืองอื่น

ชุมชนนี้เป็นชุมชนที่สำคัญอย่างมากเพราะเป็นศูนย์กลางของเมืองสงขลาในปัจจุบัน โดยก่อนที่พื้นที่นี้จะมีคนมาอาศัยอยู่เป็นจุดศูนย์กลางของเมืองสงขลา พบว่าผู้คนในอดีตได้มีจุดศูนย์กลางในบริเวณอื่นของสงขลามาก่อน ซึ่งเมื่อย้อนไปในอดีตเริ่มแรกการตั้งชุมชนพื้นที่เมืองสงขลาได้มีประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนานตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ เมืองสงขลาไม่เคยเป็นเมืองท่าที่สำคัญ และเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนสินค้าในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งจากสาเหตุดังกล่าวทำให้พ่อค้าจากนานาประเทศให้ความสนใจเข้ามาค้าขาย และตั้งถิ่นฐาน ณ เมืองสงขลาบ่อยางแต่นั้นสืบเนื่องเรื่อยมาเป็นชุมชน ทำให้

พื้นที่ตรงนี้มีแหล่งโบราณสถานและแหล่งโบราณวัตถุที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมหลายประการและเนื่องจากความหลากหลายทางชาติเผ่าพันธุ์ของชาวสงขลาทำให้มีลักษณะทางสถาปัตยกรรมแบบไทย จีน และอิสลาม (เทศบาลนครสงขลา 2562 : ออนไลน์)

สภาพชุมชนย่านเมืองเก่าสงขลา

สภาพชุมชนย่านเมืองเก่าสงขลา ด้านเศรษฐกิจ สังคม ประชากร สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ มีรายละเอียด ดังนี้ (วีรวรรณ สาคร, 2566)

ด้านเศรษฐกิจ

แต่เดิมพื้นที่ย่านเมืองเก่าสงขลาเป็นแหล่งเศรษฐกิจศูนย์กลางการค้าที่สำคัญที่ติดต่อการค้ากับพื้นที่ต่าง ๆ รวมถึงกับพื้นที่ภายนอกมากมาย ทั้งนี้การที่เมืองเก่าสงขลาเป็นแหล่งเศรษฐกิจเพราะสมัยก่อนผู้คนใช้เส้นทางทางทะเลเป็นหลักในการค้าขายและขนส่งสินค้า ซึ่งพื้นที่เมืองเก่าสงขลาเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่ดีเพราะติดทะเลสาบสงขลาและมีลักษณะของชายฝั่งไม่ลาดชันเรือสามารถจอดซื้อขายหรือขนส่งได้ง่าย พื้นที่นี้จึงเจริญอย่างมากทางเศรษฐกิจ โดยในพื้นที่นี้จึงมีผู้คนโดยเฉพาะชาวจีนเข้ามาตั้งถิ่นฐานและร้านค้าขายสินค้าในบริเวณนี้จำนวนมาก ทำให้พื้นที่นี้เต็มไปด้วยอาคารหรือสิ่งก่อสร้างของจีนมีศาลเจ้าภายในชุมชน ทั้งนี้แม้ว่าต่อมาความเจริญแบบสมัยใหม่ได้เข้ามาโดยการขนส่งสินค้าหลักจะเปลี่ยนมาเป็นทางบกแต่ในพื้นที่นี้ก็ยังไม่เปลี่ยนแปลงเพราะในพื้นที่นี้มีสถานีรถไฟเมืองสงขลาที่สร้างเมื่อ พ.ศ. 2452 ทำให้มีรถไฟเข้าถึงพื้นที่อื่นทำให้เศรษฐกิจภายในพื้นที่นี้จึงยังไม่ซบเซาลงไป ประกอบกับส่วนหนึ่งการเจริญของพื้นที่นี้คือการที่ยังไม่มีแหล่งเศรษฐกิจอื่นเป็นคู่แข่งได้ยังคงเป็นพื้นที่ที่เจริญที่สุดอยู่ ดังนั้นการค้าขายพื้นที่นี้จึงยังเจริญรุ่งเรืองมากมีโรงงานของชาวจีนเกิดขึ้นหนาแน่นการค้าคึกคักภายในเมือง อย่างไรก็ตามความเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจเริ่มเกิดขึ้นเมื่อศูนย์กลางเศรษฐกิจอื่นเริ่มเข้มแข็งและเข้ามาเป็นคู่แข่ง ประกอบกับสถานีรถไฟเมืองสงขลาได้ถูกปิดลงไปทำให้การค้าต่าง ๆ ของบริเวณเมืองเก่าสงขลาเริ่มซบเซาและค่อยหมดความสำคัญทางเศรษฐกิจลงไป โดยพบว่าบริเวณพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ได้กลายมาเป็นศูนย์กลางการคมนาคมทางบกและศูนย์กลางการค้าที่สำคัญแทนที่เมืองสงขลา ดังนั้นเมื่อต่อมาสถานีรถไฟสงขลาได้ปิดตัวลงในปี พ.ศ. 2521 ทำให้พื้นที่เมืองสงขลาจึงถูกลดบทบาททางเศรษฐกิจลงการค้าขนส่งสินค้าไม่สะดวกเท่าพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ อีกทั้งผู้คนที่เข้ามาในพื้นที่น้อยลง บริการสมัยใหม่ต่าง ๆ ก็ไม่เท่ากับที่มีในอำเภอหาดใหญ่ ดังนั้นผู้คนที่ค้าขายในเมืองสงขลา ก็พบกับความซบเซาของเศรษฐกิจลงเรื่อย ๆ จนในที่สุดพ่อค้าแม่ค้าชาวจีนที่เคยค้าขายก็ปิดร้านในพื้นที่เมืองสงขลาและย้ายไปสู่แหล่งความเจริญทางเศรษฐกิจใหม่อย่างพื้นที่หาดใหญ่ เมืองสงขลาจึงเข้าสู่ความเจียบและเปลี่ยนจากแหล่งเศรษฐกิจเป็นย่านการทำประมง การเปลี่ยนแปลงของศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ย่านเมืองเก่าสงขลาเกิดความเปลี่ยนแปลง

ด้านสังคมและประชากร

การเคลื่อนย้ายถิ่นฐานของประชากรในย่านเมืองสงขลา ส่วนแรกมาจากผลของการที่เศรษฐกิจในเมืองสงขลาซบเซาลงหลังการเจริญของอำเภอหาดใหญ่ ผู้คน พ่อค้า แม่ค้า โดยเฉพาะชาวจีนที่ทำการค้าขายในพื้นที่เมืองสงขลาต่างอพยพเคลื่อนย้ายออกไปค้าขายในพื้นที่อื่นที่เจริญทางเศรษฐกิจมากกว่าอย่างหาดใหญ่และกรุงเทพฯ ส่งผลให้ร้านค้าถูกปิดจำนวนมากและถูกปล่อยเช่าเป็นที่พักอาศัย อีกส่วนหนึ่งของประชากรที่เคลื่อนย้ายออกไปจากพื้นที่คือลูกหลานชาวจีนที่ได้รับการศึกษา โดยกลุ่มนี้จะเป็นลูกหลานของชาวจีนที่มีกำลังทรัพย์ได้รับการศึกษาที่สูงโดยอาจถูกส่งไปเรียนที่ป็นังหรือกรุงเทพฯ เมื่อจบการศึกษา

แล้วก็จะทำงานต่อในต่างประเทศ กรุงเทพฯ หรือพื้นที่อื่น ๆ ที่เจริญและมีงานรองรับและไม่กลับมาใช้ชีวิตที่สงขลาอีกโดยบางส่วนครอบครัวย้ายถิ่นฐานตาม เหตุผลทั้งหมดทำให้ประชากรที่มีลดจำนวนลง ชาวจีนค้าขายและลูกหลานชาวจีนในพื้นที่มักย้ายออกจากพื้นที่ไปสู่พื้นที่ที่เจริญกว่า เมืองสงขลาจึงเงียบเหงาลงนับแต่ช่วงการรบของเศรษฐกิจ

ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

สภาพแวดล้อมของเมืองสงขลาที่ทรุดโทรมหลังการเคลื่อนย้ายออกไปของผู้คนค้าขายโดยเฉพาะชาวจีน ชาวจีนส่วนหนึ่งไม่ได้ปล่อยพื้นที่ดินเดิมในเมืองสงขลาขายทอดต่อเพราะด้วยความเชื่อที่ว่าหากขายที่ดินหรือที่อยู่อาศัยแก่ผู้อื่นจะเป็นการลบลู่บรรพบุรุษ แต่ด้วยไม่ได้เข้าอยู่อาศัยทำให้บางอาคารร้าง บางอาคารแปรสภาพเป็นที่เก็บของหรือบางอาคารปล่อยให้เช่าแต่ไม่มีการปรับปรุงเนื่องจากข้อจำกัดเกี่ยวกับการลงทุนซ่อมแซม ทำให้อาคารต่าง ๆ ในย่านเมืองเก่าสงขลาทรุดโทรมเป็นจำนวนมาก ส่วนผู้ที่ขายต่อก็มักขายให้แก่อุตสาหกรรมทำประมงไม่ได้สนใจดูแลอาคารบ้านเรือนรูปแบบเดิมจึงทรุดโทรมลง บางส่วนถูกรื้อถอนไป โดยรวมบ้านเรือนเมืองสงขลาก่อนการฟื้นฟูมักเก่าและทรุดโทรมไร้การดูแลรักษาสภาพของบ้านเรือนแบบเดิมไว้ ทั้งนี้ความทรุดโทรมของพื้นที่ยังเกี่ยวข้องกับการที่เมืองสงขลาเปลี่ยนจากย่านเศรษฐกิจเป็นย่านการทำประมง การขยายตัวของอุตสาหกรรมประมงในเมืองสงขลาทำให้เกิดการว่าจ้างแรงงานต่างด้าวเข้ามาซึ่งคนกลุ่มนี้ได้เป็นสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดปัญหาทางมลภาวะในพื้นที่ และยังทำให้สภาพทางภูมิทัศน์ของเมืองเสื่อมโทรม เพราะหลังจากที่ย่านนี้เปลี่ยนมาทำประมงได้นำไปสู่การที่มีรถบรรทุกขนาดใหญ่เข้าออกพื้นที่ทุกวัน ถนนหนทางเสียหายส่งผลให้ยิ่งทรุดโทรมมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของเมืองบางแห่งยังรายล้อมไปด้วยชุมชนแออัด หรือ อาคารพาณิชย์สมัยใหม่ซึ่งเป็นสาเหตุจากการขยายตัวของเมือง ดังนั้นจากปัญหาต่าง ๆ หลังการรบของเศรษฐกิจในพื้นที่ทำให้สภาพแวดล้อมโดยรวมย่านเมืองเก่าสงขลาเข้าสู่สภาพเสื่อมและทรุดโทรมอย่างมาก

ชุมชนย่านเมืองเก่าในยุคปัจจุบัน

จากการรบและทรุดโทรมของพื้นที่ย่านเมืองเก่าสงขลาได้นำมาสู่การแก้ไขปัญหาของผู้คนที่มีจิตสำนึกรักท้องถิ่นที่ต้องการรักษามรดกของเมืองและต้องการฟื้นฟูพื้นที่ชุมชนที่เก่าเสื่อมโทรมให้กลับมามีชีวิตชีวาอีกครั้ง ผู้คนเหล่านี้รวมตัวจากหลากหลายอาชีพภายใต้ชื่อ “ภาคีคนรักเมืองสงขลา” โดยเข้ามาดูแลฟื้นฟูและรักษาพื้นที่ร่วมกับภาครัฐ ภาคเอกชนและสถานศึกษา โดยมีการทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้พื้นที่เมืองเก่าเกิดการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น เกิดโครงการเพื่อพัฒนาเมืองอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านสาธารณูปโภค และสาธารณูปการ ซึ่งผลจากการพัฒนาของเมืองทำให้เกิดการสร้างอาคารใหม่ ๆ แทนที่อาคารรูปแบบเก่า การรื้ออาคารทางประวัติศาสตร์ลงเพื่อการขยายพื้นที่ผิวทางจราจร ทั้งการรักษาพื้นที่รูปแบบสถาปัตยกรรมเก่าเอาไว้ การรักษาสภาพแวดล้อม การซ่อมแซมสิ่งต่าง ๆ และการกระตุ้นให้คนในพื้นที่เกิดความตระหนักถึงคุณค่าของชุมชน การดำเนินต่าง ๆ ของกลุ่มนี้ร่วมกับภาครัฐ ภาคเอกชนและสถาบันศึกษาได้ทำให้ในปัจจุบันพื้นที่เมืองเก่าสงขลาเริ่มกลับมาสวยงามและเจริญคึกคักอีกครั้ง ทั้งการฟื้นฟูยังทำให้ในพื้นที่มีสถานที่และการทำงานกิจกรรมต่าง ๆ รองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมในชุมชนย่านเมืองเก่า ใช้สื่อต่าง ๆ ช่วยในการประชาสัมพันธ์โดยความร่วมมือของเทศบาลนครสงขลา เช่น จัดทำเว็บไซต์ของเทศบาล ชื่อว่า <http://www.songkhacity.go.th> เพื่อดำเนินการประชาสัมพันธ์ข้อมูลและข่าวสารของเทศบาล

- มีเฟซบุ๊กของหน่วยงาน ชื่อว่า เทศบาลนครสงขลา - Songkhla City <https://www.facebook.com/Songklamunicipality> เพื่อเผยแพร่กิจกรรม/โครงการ และข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ของเทศบาลนครสงขลา และรับแจ้งเรื่องราวร้องทุกข์ต่าง ๆ จากประชาชน

- การจัดทำวารสารสารสมิหลา เป็นวารสารที่มีการรวบรวมข้อมูลข่าวสาร กิจกรรม/โครงการและผลการพัฒนาของเทศบาลนครสงขลา มาเผยแพร่ แจกจ่ายไปยังหน่วยงานต่าง ๆ และประชาชนในพื้นที่ของเทศบาล

- การจัดรายการทางเสียงตามสายของเทศบาล ให้บริการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านอุปกรณ์เสียงตามสายแบบไร้สายที่ควบคุมจากจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนฯ และกระจายไปตามจุดรับสัญญาณในชุมชนที่ได้ติดตั้งลำโพงเสียงตามสายไว้ในแต่ละชุมชน โดยเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทุกวันในช่วงเย็น ตั้งแต่เวลา 16.30 - 17.00 น. เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของเทศบาลและหน่วยงานราชการต่าง ๆ ให้กับประชาชนในพื้นที่ได้รับทราบ

- จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนเทศบาลนครสงขลา ในปัจจุบันเทศบาลได้จัดตั้งสถานีวิทยุชุมชนของเทศบาล ซึ่งได้รับอนุญาตคลื่นความถี่จากสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม (กสทช.) เรียบร้อยแล้ว โดยออกอากาศทางคลื่นความถี่ FM 106.25 MHz ตั้งแต่เวลา 08.00 - 18.00 น. เป็นประจำทุกวัน และสามารถรับฟังออนไลน์ได้ที่ www.songkhcity.go.th/radio และ Live สด การจัดการผ่านเฟซบุ๊กของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนฯ www.facebook.com/songkhlradio

- รถแห่ประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ ประชาสัมพันธ์โดยการเปิดสเปดประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร กิจกรรม/โครงการต่าง ๆ ของเทศบาลฯ ในพื้นที่ชุมชนต่าง ๆ ในเขตเทศบาลนครสงขลา เป็นการประชาสัมพันธ์เชิงรุกโดยการเข้าถึงประชาชนในชุมชน

- ป้ายกราฟิกบอร์ด ประชาสัมพันธ์ภาพนิ่ง วิดีโอกิจกรรม และตัวอักษรวิ่งผ่านป้ายกราฟิกบอร์ด บริเวณชุมประตูเมือง และหน้าสถานีขนส่งผู้โดยสารจังหวัดสงขลา (ประมงใหม่) เพื่อให้ประชาชนที่สัญจรไปมาได้รับทราบข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ของเทศบาล

- วนิลประชาสัมพันธ์ โดยการจัดทำวนิลเพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมโครงการต่าง ๆ ของเทศบาล ติดตั้ง ณ ป้ายตะแกรงเหล็กที่ติดตั้งอยู่ตามจุดต่าง ๆ ในเขตเทศบาลนครสงขลา

- ยูทูปของเทศบาลนครสงขลา โดยดำเนินการเผยแพร่วิดีโอกิจกรรม/โครงการ รวมทั้งสาระความรู้ต่าง ๆ ผ่านช่องทาง Youtube : เทศบาลนครสงขลา - Songkhcity

- แอปพลิเคชัน Line ของเทศบาลนครสงขลา โดยดำเนินการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร กิจกรรม/โครงการต่าง ๆ ของเทศบาลฯ ผ่านแอปพลิเคชัน Line@ ชื่อเทศบาลนครสงขลา ID : @songkhcity

ดังนั้นพื้นที่ย่านเมืองเก่าสงขลาจึงกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญของภาคใต้แห่งหนึ่งนั่นเอง

จากการศึกษาพบว่าความเจริญรุ่งเรืองของย่านเมืองเก่าสงขลา นั้นเริ่มมาจากตั้งแต่สมัยอดีต เนื่องจากจังหวัดสงขลาที่มีตั้งเป็นพื้นที่ ที่มีทะเลขนานทั้ง 2 ด้านจึงเหมาะแก่การทำการค้าทางเรือ ซึ่งในอดีตการค้าขายนำมาซึ่งความเจริญรุ่งเรืองของเมือง เพราะการติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยน พ่อค้าแต่ละประเทศได้นำวัฒนธรรม ต่าง ๆ เข้ามาผสมผสาน สงขลาจึงมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมทั้งวิถีชีวิตและสถาปัตยกรรม ต่าง ๆ แต่เมื่อมีความเปลี่ยนแปลงทางด้านคมนาคมขนส่งทางบก ทั้งทางรถยนต์ รถไฟทางอากาศ ซึ่งสะดวกรวดเร็วกว่าทางเรือ ทำให้พ่อค้าเปลี่ยนวิธีขนส่งสินค้าใหม่ เพราะมีแหล่งทำการค้าที่

ดีกว่าเมืองสงขลา สงขลาจึงกลายเป็นเมืองที่ซบเซาอย่างมากเป็นเวลาหลายปี และได้รับการพัฒนาอย่างรวดเร็วจากคนในชุมชนที่มีจิตสำนึกรักบ้านเกิดร่วมกันพัฒนาชุมชนโดยใช้สื่อต่าง ๆ ที่เข้ากับยุคสมัย ประชาสัมพันธ์ให้คนชุมชนร่วมกันฟื้นฟูเมืองเก่าสงขลาอีกครั้ง จนปัจจุบันย่านเมืองเก่าสงขลากลายเป็นเมืองต้นแบบทางด้านวัฒนธรรม

โลกาภิวัตน์

คำว่า โลกาภิวัตน์ เป็นคำที่เกิดขึ้นปลายศตวรรษที่ 20 ราวปี ค.ศ.1980 ที่แสดงลักษณะสังคมโลกก้าวสู่การเปลี่ยนแปลงมิติวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ การเมือง และ ภาวะแวดล้อมในระดับโลก (Global) โดยผ่านระบบการสื่อสารแบบใหม่ เราเรียกว่า Hi-Tech ภายใต้คำภาษาอังกฤษว่า Globalization โดยมีการให้คำนิยามไว้หลากหลาย

โลกาภิวัตน์เป็นศัพท์บัญญัติที่ราชบัณฑิตยสถานประกาศใช้อย่างเป็นทางการ เพื่อสื่อความหมายของคำว่า Globalization ซึ่งเดิมที่สาธารณชนนิยมบัญญัติศัพท์ที่แตกต่างกันขึ้นมาใช้ เช่น โลกานุวัตร โลกาภิวัฒน์ เป็นต้น ซึ่งเวลานั้นอธิบายคำต่าง ๆ ไว้หลายนัยยะ อาทิ โลกาภิวัฒน์ หมายถึง การอภิวัตน์หรือเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น หรือก้าวหน้ามากขึ้นตามกระแสโลก (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2537) ในขณะที่สังคมไทยรู้จักคำว่า Globalization ประมาณปี พ.ศ. 2528-2530 โดยการนำเสนอของ ชัยอนันต์ สมุทรวณิช ที่ใช้คำว่า โลกานุวัตร ซึ่งแปลว่า ความประพัตติของโลก แต่ต่อมาใช้คำว่า โลกาภิวัฒน์ แต่แปลความหมายไม่ตรงนัก ทำให้ราชบัณฑิตยสถานบัญญัติคำว่า โลกาภิวัตน์ ซึ่งมาจากคำว่า โลก กับคำว่า อภิวัตตน ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Globalization (ภณ ใจสมัค, 2553) ปัจจุบัน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานบัญญัติความหมายว่า การแพร่กระจายไปทั่วโลก; การที่ประชาคมโลกไม่ว่าจะอยู่ ณ จุดใด สามารถรับรู้ สัมพันธ์ หรือรับผลกระทบจากสิ่งที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วกว้างขวาง ซึ่งเนื่องมาจากการพัฒนาระบบสารสนเทศ (ราชบัณฑิตยสถาน 2556 : 1090)

เนื้อแท้ของโลกาภิวัตน์ คือ การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี โดยเฉพาะด้านสารสนเทศ การขนส่งและโทรคมนาคม ทำให้เกิดเครือข่ายการติดต่อเชื่อมโยงกันในทุก ๆ ด้าน ซึ่งมาพร้อมกับการขยายตัวของระบบทุนนิยม เกิดเป็นเศรษฐกิจที่ไร้พรมแดนขึ้น ที่สำคัญก็คือกระแสวัฒนธรรมที่มีรากฐานอยู่ที่ทุนนิยมตะวันตกได้แพร่ขยายไปทั่วโลก ส่งผลกระทบในการเข้าไปมีอิทธิพลครอบงำวัฒนธรรมท้องถิ่นต่าง ๆ และเป็นเรื่องยากที่จะจับทิศทางของการเปลี่ยนแปลงว่ามีจุดหมายปลายทางไปทางใด การเผชิญหน้ากับโลกาภิวัตน์จึงจำเป็นต้องใช้จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ มากกว่าความถูกต้องของหลักวิชาและทฤษฎีต่าง ๆ ปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์จะมีผลต่อปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมและความเข้าใจต่อยุคสมัย ทั้งในอดีตและปัจจุบันอย่างไร เป็นเรื่องยากที่จะปิดกั้นกระแสโลกาภิวัตน์ เพราะกระแสที่วุ่นนี้ได้รับการต้อนรับและส่งเสริมจากนโยบายการค้าเสรีของแทบทุกประเทศทั่วโลก จะเห็นว่าประเทศต่าง ๆ พากันแสวงหาพันธมิตรทางการค้า ธุรกิจ และอุตสาหกรรม มาสนับสนุนทั้งด้านทุน เทคโนโลยีการผลิต และช่องทางการตลาด อาจเรียกได้ว่า การยอมรับระบบการตลาดและแบบแผนการดำเนินธุรกิจที่เหมือน ๆ กันนี้ คือ “วัฒนธรรมร่วม” ที่ซึมเข้ามาผสานกับวัฒนธรรมเดิมของเราจนกลายเป็นเนื้อเดียวกัน ซึ่งสังคมไทยมี

ลักษณะวัฒนธรรมแบบผสมผสาน ทั้งสายจีน อินเดีย รวมไปถึงตะวันตก เราับมาประยุกต์ใช้กับสิ่งที่มีอยู่ เราไม่ใช่ประเทศที่มีเทคโนโลยีเป็นของตนเองจนเป็นที่ยอมรับของนานาประเทศ เราไม่ใช่ประเทศที่ส่งออกด้านนวัตกรรม เราจึงไม่มีอะไรให้ต่างชาติเจริญรอยตามทางวัตถุ ในขณะที่เราอยากส่งออกทางด้านวัฒนธรรม แต่ก็ไม่มีขีดความสามารถที่ได้มาตรฐานในการนำเสนอภาพพจน์ทางวัฒนธรรม เราเป็นได้แค่ผู้ซื้อเทคโนโลยีที่ดีจากประเทศตะวันตก และมีพฤติกรรมที่ชอบใช้เทคโนโลยีทันสมัย จนในที่สุด เราก็ถูกบีบให้เจริญรอยตามเส้นทางของประเทศเจ้าของเทคโนโลยี (สนิท สมัครการ, 2549)

ในกระแสความเปลี่ยนแปลงโลกาภิวัตน์ที่ไหลทะลักเข้าสู่สังคมไทย ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมไทย ทั้งทางบวกและทางลบ อยู่ที่ว่าเราสามารถที่จะเลือกกลั่นกรองสิ่งที่เป็นบวกมาประยุกต์ใช้มากขึ้นแค่ไหน การไหลทะลักของโลกาภิวัตน์นี้ทำให้เกิดการถ่ายเททางวัฒนธรรม วัฒนธรรมที่ไม่แข็งแรงจะค่อย ๆ หดหายไป จากนั้นจะมีการพัฒนาวัฒนธรรมของตนให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล ซึ่งในปัจจุบันอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกได้เข้าไปปรากฏในวัฒนธรรมตะวันตกบ้างแล้ว ในขณะที่ยุคสารสนเทศและการค้าเสรีกำลังบีบโลกให้กลายเป็นสังคมและวัฒนธรรมเดียวกัน เมื่อโลกาภิวัตน์ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเช่นนี้ แต่ละประเทศก็ได้หันกลับมาค้นหาเอกลักษณ์ของตนเอง ด้วยกลัวว่าจะถูกกลืนโดยกระแสของระบบทุนนิยมและการค้าเสรี ทุกประเทศหันมาใช้วัฒนธรรมเป็นอาวุธในการป้องกันตัวเอง ด้วยการทำวัฒนธรรมให้เป็นสินค้าแล้วแข่งขันขาย เพื่อรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเอง ไม่ให้ถูกกลืนหายไป

ลักษณะสำคัญของการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ จะเป็นไปอย่างรวดเร็วขึ้นมากกว่าในยุคใดสมัยใดของมนุษยชาติ โดยมีแนวโน้มของการผสมผสานกันมากขึ้น (Cultural Integration/Assimilation) แต่การเปลี่ยนแปลงก็ยังคงไม่เป็นไปอย่างทั่วถึงในระดับเดียวกัน แม้ว่าจะมีเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทันสมัยในการเผยแพร่ข่าวสารต่าง ๆ อันได้แก่พวกเครื่องจักรคำนวณ (Computer) และเครื่องใช้ไฟฟ้าต่าง ๆ (Electronics) แต่ประชาชนบางส่วนโดยเฉพาะกลุ่มที่ยากจนซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของโลกก็ยังคงถูกปิดกั้นจากสิ่งเหล่านี้อยู่ และบางสังคมก็ยังมีนโยบายปิดกั้นเสรีภาพเพื่อรักษาสถานภาพเดิมของกลุ่มผู้ปกครองหรือผู้มีอำนาจในสังคมอยู่ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเป็นไปอย่างสม่ำเสมอ อย่างไรก็ตาม การเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ อย่างเป็นกระบวนการจะมีผลทำให้ความเหลื่อมล้ำทางความคิดและการติดขัดอยู่ในความเชื่อดั้งเดิมลดน้อยลง หรือเปลี่ยนแปลงในอัตราที่เร็วขึ้น วัฒนธรรมของมนุษยชาติหรือวัฒนธรรมสากล (Universal Culture) น่าจะเกิดขึ้นได้ แม้จะความแตกต่างในวิถีชีวิตของคนในแต่ละสังคมจะยังคงมีอยู่ แต่ผู้คนโดยทั่วไปก็จะมองความแตกต่างเหล่านั้นด้วยความอดกลั้นมากขึ้นกว่าเดิม และใช้ประโยชน์จากความแตกต่างทางวัฒนธรรมเพื่อขยายโลกทัศน์ของตนมากกว่ามองว่าเป็นศัตรู หรือฝ่ายตรงข้ามที่ต้องปราบปรามหรือกำจัดให้หมดสิ้นไป (สนิท สมัครการ, 2549)

อย่างไรก็ตาม สังคมดำเนินไปตามวิถีคิด และวิถีกระทำของบุคคลเพื่อสนองความต้องการ (Desire) ของตนเองเป็นหลัก โดยไม่ต้องการให้ผู้หนึ่งผู้ใดครอบงำทางความคิดและการบงการชีวิตจนทำให้

เกิดความ หลากหลายหรือความแตกต่างในแต่ละสังคม ซึ่งเรียกว่า พหุสังคม (Multi-Societies) แต่ต้องกำหนดเป็นกติการะเบียบกฎเกณฑ์ควบคุมสังคมให้สงบสุข และมีบทบาทหน้าที่เป็นกลไกควบคุมปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ผู้พัฒนารูปแบบวงจรการเปลี่ยนแปลง กล่าวไว้ว่า สังคมเปลี่ยนแปลงไปด้วยการบุกเบิก (Militant) และการอุตสาหกรรม (Industry) ที่เกิดจากวิวัฒนาการของอำนาจของส่วนกลาง ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทยหรือสังคมอื่น ๆ มักเป็นการใช้โครงสร้างส่วนบน (Super-Structure) จากรัฐ กลไกรัฐ และวัฒนธรรมของระบบเศรษฐกิจและการเมือง เป็นตัวขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง โดยการกำหนดกติกาการเมืองเชิงโครงสร้าง อำนาจทางการเมืองในระบอบการเมืองการปกครองเป็นปัจจัยสำคัญ และโครงสร้างส่วนล่าง (Economic Base) ที่เป็นเศรษฐกิจพื้นฐาน เป็นพลังการผลิต ส่งผลให้เกิดการสร้างสรรค์สังคมเศรษฐกิจใหม่ อารยธรรมใหม่ กลไกคอมพิวเตอร์จะเปลี่ยนแปลงอุตสาหกรรม เศรษฐกิจ สังคมการเมืองโลก และจะทำให้มนุษย์มีวัฒนธรรมเดียวกัน เสมือนหมู่บ้านโลกหรือโลกเดียว หมู่บ้านเดียว (One World Village) ดังนั้นสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงไปสู่โลกไร้พรมแดนมากเท่าใด ก็ยังเห็นว่า ความมีสำนึกความเป็นตัวตนก็ปรากฏเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ กลายเป็นความหลากหลายทางสังคม (พหุสังคม) เพราะมีการเคลื่อนย้ายอพยพของผู้คนระหว่างประเทศ มีความสะดวกและรวดเร็วในการเดินทาง มีการสื่อสารกันได้อย่างฉับไวข้ามโลก มีธุรกิจและการท่องเที่ยวข้ามชาติ มีการเกิดปรากฏการณ์ใหม่ ๆ เกี่ยวกับการสำนึกชาติพันธุ์ขึ้น เช่น การเกิดชุมชนคนต่างถิ่น ซึ่งปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมเจ้าของประเทศในระดับหนึ่ง การเรียกร้องสิทธิของชุมชนพลัดถิ่นในประเทศไทย เป็นต้น (ปริยฉัตร เวทยนุกูล, 2565)

เมืองเก่าสงขลาในยุคโลกาภิวัตน์

นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันย่านเมืองเก่าสงขลามีการเปลี่ยนแปลงไปตามแต่ละยุคสมัย และในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นยุคที่มีระบบสารสนเทศ และเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาเป็นส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต ย่านเมืองเก่าสงขลา ได้มีการพัฒนาและปรับเปลี่ยนชุมชนให้ก้าวทันยุคมากขึ้น เริ่มจากกลุ่มคนที่มีจิตสำนึกรักบ้านเกิด ภาคีคนรักเมืองสงขลา ใช้สื่อต่าง ๆ ในการประชาสัมพันธ์ รวมทั้งใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยสื่อสารกับโลกภายนอก ประชาสัมพันธ์ข่าวสารและกิจกรรม ผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ วิทยุกระจายเสียง สื่อสังคมออนไลน์ทั้ง Facebook, Line ในการพัฒนาชุมชนในย่านเมืองเก่า จึงทำให้ในย่านเมืองเก่ามีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปในมิติของวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ การเมือง อย่างรวดเร็ว เป็นที่รู้จัก และเลือกใช้ต้นทุนทางทรัพยากรที่มีอยู่ในด้านอาคารบ้านเรือน สถาปัตยกรรมเก่าแก่ ที่มีการบำรุงรักษาไว้ให้ยังคงสภาพดั้งเดิม จนปัจจุบันชุมชนย่านเมืองเก่าสงขลา ได้กลายมาเป็นเมืองตัวอย่างแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญแห่งหนึ่งของภาคใต้ และเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจของคนในชุมชน ให้ชุมชนกลับมาคึกคักอีกครั้ง

บทสรุป

ย่านเมืองเก่าสงขลา ได้ฟื้นกลับคืนมาสู่ความรุ่งเรืองอีกครั้ง ด้วยความโดดเด่นของคุณค่าเชิงอาคารสถาปัตยกรรมที่มีเอกลักษณ์ สวยงาม สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งมิติทางประวัติศาสตร์และ

วัฒนธรรม จึงทำให้เมืองสงขลาเป็นเมืองเก่าที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญ และมีการศึกษาประวัติศาสตร์เพื่อเชื่อมโยงให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขแบบพหุวัฒนธรรมของคนไทย คนจีน และมุสลิม ด้วยจุดเด่นทั้งด้านภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และความหลากหลายทางวัฒนธรรม กลุ่มภาคีคนรักเมืองสงขลา และประชาชนชาวสงขลา จึงมีความพยายามผลักดันเมืองสงขลาให้เป็นเมืองมรดกโลก โดยการขับเคลื่อนในทุกภาคส่วนมีการทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้พื้นที่เมืองเก่าเกิดการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น ทั้งการรักษาพื้นที่รูปแบบสถาปัตยกรรมเก่าเอาไว้ การรักษาสภาพแวดล้อม การซ่อมแซม สิ่งต่าง ๆ และการกระตุ้นให้คนในพื้นที่เกิดความตระหนักถึงคุณค่าของชุมชน รวมถึงมีการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับภาครัฐ ภาคเอกชนและสถาบันการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วยเก็บรวบรวมข้อมูล ทำให้ในปัจจุบันพื้นที่เมืองเก่าสงขลากลับมาสวยงามและเจริญคึกคักอีกครั้ง การฟื้นฟูยังทำให้มีพื้นที่ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ และมีสถานที่รองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าสงขลาด้วยเทคโนโลยีความจริงเสริม (Augmented Reality : AR) ทำให้เกิดการรับรู้และเข้าใจสถานที่อันมีประวัติศาสตร์ และเรื่องราวด้านวัฒนธรรม ได้ง่ายขึ้น (อาลาวิย์ ฮะซานี และณัฐพงษ์ หมั่นทลี 2564 : 9) ดังนั้นพื้นที่ย่านเมืองเก่าสงขลา จึงกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเป็นจำนวนมากในปัจจุบัน

องค์ความรู้ใหม่จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ทำให้เห็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชุมชนย่านเมืองเก่าสงขลา ได้ฟื้นตัวกลับมารุ่งเรืองอีกครั้ง ประกอบด้วยปัจจัย หลัก 4 ประการ ได้แก่

1. ปัจจัยด้านบุคคล โดยเฉพาะกลุ่มภาคีคนรักเมืองสงขลา ที่สร้างความเข้าใจ ให้คนในชุมชนเกิดความรักและตระหนักถึงประวัติศาสตร์ รากเหง้า และวิถีชีวิตของชุมชน จึงได้ร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาให้ย่านเมืองเก่าสงขลากลับมาเจริญ และสวยงามอีกครั้ง อีกทั้งมีการศึกษาวิจัยร่วมกับสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น เชื่อมโยงพื้นที่กับประวัติศาสตร์ นับว่าเป็นจุดที่น่าสนใจ นำไปสู่การผลักดันให้เมืองสงขลา เป็นเมืองมรดกโลกอีกด้วย

2. ปัจจัยด้านศิลปวัฒนธรรมและด้านอาหารท้องถิ่น ซึ่งเป็นสิ่งจูงใจให้ผู้คนเดินทางเข้าไปศึกษาเรียนรู้ ชื่นชม สถาปัตยกรรม และพหุวัฒนธรรม รวมทั้งการหาชิมอาหารท้องถิ่นที่มีอย่างหลากหลาย

3. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากคนสงขลา มีฐานะทางเศรษฐกิจดี จากการประกอบอาชีพการประมง การทำอุตสาหกรรม และธุรกิจอื่น ๆ ทำให้มีงบประมาณสนับสนุนในการฟื้นฟู ปรับปรุงชุมชนย่านเมืองเก่าโดยไม่รอมบประมาณจากรัฐเพียงอย่างเดียว เอกชนที่เข้ามาร่วมสนับสนุนด้านงบประมาณ ส่งผลให้การพัฒนาเป็นไปอย่างรวดเร็วและคล่องตัว

4. ปัจจัยด้านเทคโนโลยี เป็นปัจจัยหลักในยุคโลกาภิวัตน์ ที่ช่วยให้การศึกษาพื้นที่ย่านเมืองเก่าสงขลา ได้ใช้อุปกรณ์ที่ทันสมัย ทำให้สามารถเก็บข้อมูลได้อย่างละเอียด และนำข้อมูลไปต่อยอดในการพัฒนาพื้นที่ได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี AR ช่วยในการประชาสัมพันธ์ ทำให้สามารถเผยแพร่ข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว มีการใช้เทคโนโลยีมาประกอบการจัดแสดงต่าง ๆ ใช้แอปพลิเคชัน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ส่งผลให้นักท่องเที่ยวทั้งคนไทยและคนต่างชาติ เดินทางเข้ามาเยี่ยมชมชุมชนย่านเมืองเก่าอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- เทศบาลนครสงขลา. (2562). **แผนพัฒนาชุมชนย่านเมืองเก่าสงขลา**. (ออนไลน์) สืบค้นเมื่อ 29 สิงหาคม 2566. จาก https://www.songkhlaicity.go.th/2020/content_community/cate/3?community_cid=20
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2537). **หมายเหตุวัฒนธรรมร่วมสมัย**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งพับลิชชิ่ง.
- ปริญฉัตร เวทยนุกุล. (2565). **Culture for Sale ทางกลับวัฒนธรรมโลกาภิวัตน์**. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). (ออนไลน์) สืบค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2566. จาก <https://www.sac.or.th/portal/th/article/detail/342>
- ภณ ใจสมัค. (2553). **การเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทยในโลกาภิวัตน์**. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ 11 กันยายน 2566. จาก <https://www.academia.edu/9820350/อภณ>
- รังสี รัตนปราการ, จเร สุวรรณชาติ, สืบสกุล ศรีสุข. (2560). **Heritage Trust กับการพัฒนาย่านเมืองเก่าสงขลา**. ศูนย์ศึกษามหานครและเมือง มหาวิทยาลัยรังสิต.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554**. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.
- วิรวรรณ สาคร. (2566). **ย่านเมืองเก่าสงขลา**. (ออนไลน์) สืบค้นเมื่อ 29 สิงหาคม 2566. จาก <https://wikicomunity.sac.or.th/community/349#chck2>
- สนธิ สมัครการ. (2549). **การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาของสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 7 โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- อดิศร ศักดิ์สูง. (2552). **พหุวัตสังคมโลก**. พิมพ์ครั้งที่ 3. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- อริสา สายศรีโกศล. (2565). **ย่านเมืองเก่าสงขลา มิติของการจัดการชุมชนสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม**. **วารสารบัณฑิตแสงโคมดำ**. 7 (3) : 578-598.
- อาลาวี ฮะซานี และณัฐพงษ์ หมั่นหลี่. (2564). **การพัฒนาสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ย่านเมืองเก่าสงขลาด้วยเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม**. **วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม**. 4 (11) : 7-19.
- aec10news. (2565). **“ย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา” เมืองท่องเที่ยววัฒนธรรมต้นแบบ**. สืบค้นเมื่อ 29 สิงหาคม 2566. จาก <https://aec10news.com/contents/special-report/182855/>